

RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)

22. januar 1997 *

I sag T-115/94,

Opel Austria GmbH, tidligere General Motors Austria GmbH, Wien (Østrig), ved advokat Dirk Vandermeersch, Bruxelles, og advokat Till Müller-Ibold, Frankfurt am Main, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokaterne Arendt og Medernach, 8-10, rue Mathias Hardt,

sagsøger,

støttet af

Republikken Østrig, først ved konsulent Irene Janisch og derefter ved fuldmægtig Beatrix Matousek-Horak, Økonomiministeriet, som befuldmægtiget, bistået af advokat Christian Kremer, Luxembourg, og med valgt adresse i Luxembourg på Republikken Østrigs Ambassade, 3, rue des Bains,

intervenient,

* Processprog: engelsk.

mod

Rådet for Den Europæiske Union ved juridisk konsulent Bjarne Hoff-Nielsen, som befuldmægtiget, bistået af advokaterne Hans-Jürgen Rabe og Georg M. Berisch, Hamburg og Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos generaldirektør Bruno Eynard, Den Europæiske Investeringsbanks Direktorat for Juridiske Anliggender, 100, boulevard Konrad Adenauer,

sagsøgt,

støttet af

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent John Forman og Erik White og Theofanis Christoforou, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

intervenient,

angående en påstand om annullation af Rådets forordning (EF) nr. 3697/93 af 20. december 1993 om tilbagekaldelse af toldindrømmelser i overensstemmelse med artikel 23, stk. 2, og artikel 27, stk. 3, litra a), i frihandelsoverenskomsten mellem Det Europæiske Fællesskab og Østrig (General Motors Austria) (EFT L 343, s. 1),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne P. Lindh og J.D. Cooke,

justitssekretær: H. Jung,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 19. september 1996,

afsagt følgende

Dom

Relevante retsregler og sagsfremstilling

- 1 Under nærværende sag er der nedlagt påstand om annullation af Rådets forordning (EF) nr. 3697/93 af 20. december 1993 om tilbagekaldelse af toldindrømmelser i overensstemmelse med artikel 23, stk. 2, og artikel 27, stk. 3, litra a), i frihandelsoverenskomsten mellem Det Europæiske Fællesskab og Østrig (General Motors Austria) (EFT L 343, s. 1, herefter »den anfægtede forordning«). Forordningen er udstedt med hjemmel i EF-traktatens artikel 113 og bestemmelserne i Rådets forordning (EØF) nr. 2837/72 om de i overenskomsten mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Republikken Østrig fastsatte beskyttelsesforanstaltninger (EFT 1972, 31.12., s. 96, herefter »forordning nr. 2837/72«), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 638/90 af 5. marts 1990 (EFT L 74, s. 1).

- 2 Artikel 1 i den anfægtede forordning har følgende ordlyd:

»Der genindføres en toldsats på 4,9% for F15 gearkasser, som fremstilles af General Motors Austria, henhørende under ex KN-kode 87 08 4010 (Taric-tillægskode 8996; i andre tilfælde: Taric-tillægskode 8997) og med oprindelse i Østrig, jf. overenskomstens protokol 3.

Denne told på 4,9% anvendes i en periode svarende til den gennemsnitlige skattemæssige afskrivningsperiode, eller indtil Rådet, på forslag af Kommissionen, før denne periodes udløb når frem til den konklusion, at den pågældende støtte ikke længere fordrejer konkurrencen og samhandelen.«

- 3 Sagsøgeren, Opel Austria GmbH, tidligere General Motors Austria GmbH, der er et østrigsk selskab, er et 100%-ejet datterselskab af det amerikanske selskab General Motors Corporation, Detroit. Sagsøgeren er den eneste producent af F15 gearkasser. Selskabet har siden 1993 eksporteret sådanne gearkasser til Fællesskabet.
- 4 Mellem 1989 og 1990 konstaterede General Motors-koncernen, som sagsøgeren tilhører, at det var nødvendigt med yderligere produktionskapacitet for så vidt angår fremstilling af cylinderdæksler, knastaksler og manuelle gearkasser til brug i nye motorer, således at koncernen kunne efterkomme efterspørgslen hos sine produktionscentre i Europa.
- 5 Mens der pågik overvejelser om placeringen af produktionen, hvori indgik en placering ved General Motors' fabrikker i Japan, Brasilien, Ungarn og Østrig eller en placering i Tjekkoslaviet, meddelte de østrigske myndigheder, at de agtede at yde sagsøgeren en offentlig støtte, hvis investeringen opfyldte visse betingelser, der stilles i østrigsk ret.

- 6 I marts 1991 meddelte Republikken Østrig og sagsøgeren Kommissionen, at den østrigske regering havde til hensigt at yde sagsøgeren støtte til investeringer med henblik på at udvide produktionen af gearkasser, knastaksler og cylinderdæksler på sagsøgerens fabrik i Aspern/Wien.

- 7 Den 19. marts 1991 blev der afholdt et uformelt møde i Kommissionen mellem repræsentanter for den østrigske regering og sagsøgeren og tjenestemænd i Kommissionens Generaldirektorat for Konkurrence (GD IV). Under mødet blev Kommissionen orienteret om sagsøgerens projekt og den støtte, Republikken Østrig agtede at yde selskabet. Tjenestemændene i GD IV stillede herefter en række spørgsmål til den østrigske regering og til sagsøgeren. Den østrigske regering besvarede spørgsmålene ved en telefax af 20. marts 1991 og sagsøgeren ved en telefax af 21. marts 1991.

- 8 Medio april 1991 var der telefonisk kontakt mellem GD IV og den østrigske regering og mellem GD IV og sagsøgeren.

- 9 Den østrigske regering meddelte den 26. april 1991 sagsøgeren, at spørgsmålet om støtte ikke kunne udsættes yderligere, og at den fandt støtten forenelig med artikel 23 og 27 i frihandelseoverenskomsten mellem Fællesskabet og Østrig (herefter »frihandelseoverenskomsten«), som er indgået i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 2836/72 af 19. december 1972 om indgåelse af en overenskomst mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Republikken Østrig og om fastsættelse af dennes gennemførelsesbestemmelser (EFT 1972, 31.12., s. 1). Regeringen gav sit samtykke til, at sagsøgeren kunne påbegynde investeringen, selv om aftalerne om støtte endnu ikke formelt var indgået med regeringen.

- 10 Ved et møde den 22. juli 1991 mellem Kommissionens næstformand, Sir Leon Brittan, og repræsentanter for et østrigsk politisk parti vedrørende Republikken Østrigs tiltrædelse af Den Europæiske Union nævnte Sir Leon Brittan ifølge Rådet under en meningsudveksling med den østrigske ambassadør i Bruxelles den støtte, der var ydet sagsøgeren.

- 11 Jordarbejderne i forbindelse med sagsøgerens nye bygninger i Aspern/Wien blev påbegyndt den 27. juli 1991.
- 12 Kommissionen vedtog sin udtalelse om Republikken Østrigs tiltrædelse (SEK(91) 1590 endelig udg.) den 1. august 1991. I udtalelsen, som er offentliggjort i *Bulletin for De Europæiske Fællesskaber — Supplement 4/92*, anførte Kommissionen med hensyn til statsstøtte, at selv om den østrigske støtte var blevet nedbragt i løbet af de seneste år, bør anvendelsen af fællesskabsreglerne give sig udslag i en omfattende omlægning af det system, der anvendes i Østrig. I denne forbindelse anførte Kommissionen bl.a.: »de seneste eksempler på støtte til automobilindustrien [viser], at det — selv om der ikke foreligger en sektorstøtteordning for denne industri — som følge af indførelsen af instrumenter såsom Financial Guarantee Act (General Motors) ... er absolut nødvendigt at føre nøje kontrol med de østrigske støtteordningers sektormæssige virkninger.«
- 13 Den 21. juli 1992 indgik sagsøgeren en aftale med Finanzierungsgarantiefesellschaft om en støtte på 10%, dog maksimalt 450 mio. ÖS, til en støtteberettiget investering på maksimalt 4,5 mia. ÖS. Den 1. december 1992 indgik sagsøgeren en tilsvarende aftale med byen Wien, hvorved selskabet fik en yderligere støtte på 5%, dog maksimalt 225 mio. ÖS.
- 14 I oktober 1992 nævnte Kommissionen mundtligt over for de østrigske myndigheder, at General Motors-projektet kunne blive et problem, som den gerne så løst.
- 15 Den 21. december 1992 fremsendte generaldirektøren for Kommissionens Generaldirektorat for Eksterne Forbindelser (GD I) en skrivelse til den østrigske ambassadør i Bruxelles, hvori han meddelte, at General Motors' investering i Aspern efter Kommissionens kompetente tjenestegrenes opfattelse ikke var i overensstemmelse med frihandelsoverenskomstens bestemmelser, og anmodede ambassadøren om, at de østrigske myndigheder tog stilling hertil, inden Kommissionen formelt forelagde sagen for den ved frihandelsoverenskomsten oprettede Blandede Komité.

- 16 Kommissionen forelagde sagen for Den Blandede Komité ved dennes møde den 25. februar 1993. Under mødet gav Kommissionen den østrigske regering en række spørgsmål, der var dateret den 17. og den 24. februar 1993, og et orienterende notat af 17. februar 1993, hvori Kommissionen redegjorde for sin holdning til General Motors' projekt i Aspern.
- 17 Herefter fandt der tekniske møder sted mellem Kommissionen og Republikken Østrig den 16. marts og den 15. april 1993. Ved det andet møde, hvori der efter indbydelse fra den østrigske regering deltog repræsentanter for sagsøgeren, overgav disse et notat til Kommissionen vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt den af Republikken Østrig ydede støtte var forenelig med frihandelsoverenskomsten.
- 18 Under et nyt møde mellem Kommissionen og Republikken Østrig den 21. juni 1993 overgav den østrigske regering et notat fra sagsøgeren vedrørende støtteintensiteten til Kommissionen.
- 19 Den 29. juni 1993 sammenfattede Kommissionen sin holdning i et internt notat. Dette notat blev fremsendt til sagsøgeren den 29. november 1993.
- 20 Den 15. juli 1993 blev der fremsendt et tredje notat fra sagsøgeren vedrørende de politiske overvejelser i forbindelse med støtten til Kommissionen.
- 21 Den 22. juli 1993 vedtog Kommissionen forslaget til den anfægtede forordning.

- 22 Der blev den 22. november 1993 afholdt et møde mellem Kommissionen og repræsentanter for Republikken Østrig og sagsøgeren. Repræsentanterne for sagsøgeren var indbudt af Republikken Østrig. Under mødet bekræftede Kommissionens tjenestemænd, at støtten efter deres opfattelse hverken var forenelig med frihandelsoverenskomsten eller de fællesskabsretlige bestemmelser. Ifølge sagsøgeren spurgte tjenestemændene dog, om en del af støtten var ydet med henblik på miljøbeskyttelse, forskning, udvikling eller uddannelse.
- 23 Ved Rådets og Kommissionens afgørelse 94/1/EKSF, EF af 13. december 1993 om indgåelse af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde mellem De Europæiske Fællesskaber, deres medlemsstater og Republikken Finland, Republikken Island, Fyrstendømmet Liechtenstein, Kongeriget Norge, Det Schweiziske Edsforbund, Kongeriget Sverige og Republikken Østrig (EFT 1994 L 1, s. 1, herefter »afgørelse 94/1«) og ved Rådets og Kommissionens afgørelse 94/2/EKSF, EF af samme dato om indgåelse af protokollen om tilpasning af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde mellem Den Europæiske Union, dens medlemsstater og Republikken Finland, Republikken Island, Fyrstendømmet Liechtenstein, Kongeriget Norge, Kongeriget Sverige og Republikken Østrig (EFT 1994 L 1, s. 571, herefter »afgørelse 94/2«) godkendte Rådet og Kommissionen på vegne af Det Europæiske Fællesskab og Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (herefter »EØS-aftalen« eller »aftalen«) og protokollen om tilpasning af EØS-aftalen (herefter »tilpasningsprotokollen«). Samme dag deponerede Fællesskaberne som de sidste kontraherende parter deres godkendelsesinstrumenter (jf. oplysning om ikrafttrædelsesdatoen for aftalen om det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde og protokollen om tilpasning af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, EFT 1994 L 1, s. 606).
- 24 Ved skrivelse af 14. december 1993 fremsendte sagsøgeren til Kommissionen et notat om spørgsmålet om, hvorvidt støtten er forenelig med Fællesskabets interne regler om statsstøtte for så vidt angår miljøbeskyttelse, forskning, udvikling og uddannelse. Den 15. december 1993 udarbejdede Kommissionen et orienterende notat med kommentarer til det førstnævnte notat. Dette notat blev fremsendt til sagsøgeren ved skrivelse af 1. februar 1994.

- 25 Den 20. december 1993 vedtog Rådet den anfægtede forordning.
- 26 EØS-aftalen trådte i kraft den 1. januar 1994.

Retsforhandlinger

- 27 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 21. marts 1994 har sagsøgeren anlagt nærværende sag.
- 28 Rettens præsident henviste sagen til Anden Afdeling. Den 7. juli 1994 besluttede Retten, at sagen skulle henvises til en afdeling bestående af tre dommere. Ved afgørelse af 23. januar 1995 blev sagen henvist til Fjerde Afdeling.
- 29 Ved begæring indgivet til Rettens Justitskontor den 12. august 1994 har Kommissionen anmodet om tilladelse til at indtræde i sagen til støtte for sagsøgtes påstande. Ved begæring indgivet til Rettens Justitskontor den 26. august 1994 har Republikken Østrig anmodet om tilladelse til at indtræde i sagen til støtte for sagsøgerens påstande. Ved kendelser afsagt af formanden for Anden Afdeling den 7. og den 20. oktober 1994 er Kommissionens og Republikken Østrigs interventionsbegæring taget til følge.
- 30 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Fjerde Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse. Retten har dog stillet en række skriftlige spørgsmål til Rådet og til Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer (herefter »Publikationskontoret«). De har svaret ved skrivelser indleveret til Justitskontoret den 20. august, henholdsvis den 26. juli 1996.

- 31 Den mundtlige forhandling fandt sted den 19. september 1996. Parterne afgav indlæg og besvarede Rettens mundtlige spørgsmål.

Parternes påstande

- 32 Sagsøgeren, Opel Austria GmbH, har nedlagt følgende påstande:

- Den anfægtede forordning annulleres i sin helhed.
- Subsidiært annulleres forordningen, for så vidt den finder anvendelse på sagsøgeren, eller for så vidt tolden overstiger 1,23%.
- Rådet tilpligtes at betale sagens omkostninger.

- 33 Republikken Østrig har som intervenient nedlagt følgende påstande:

- Der gives sagsøgeren medhold.
- Rådet tilpligtes at betale Republikken Østrigs omkostninger, jf. procesreglementets artikel 87, stk. 4, andet afsnit, eller subsidiært de omkostninger, Republikken Østrig har afholdt, før den blev medlem af Unionen, eller vedrørende denne periode.

34 Sagsøgte, Rådet, har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

35 Kommissionen har som intervenient nedlagt påstand om, at Rådet frifindes.

Realiteten

36 Sagsøgeren har fremført ti anbringender til støtte for annullationspåstanden. Anbringenderne kan sammenfattes således:

— Tilsidesættelse af EØS-aftalens artikel 10, 26 og 62.

— Tilsidesættelse af overgangsforanstaltningerne med henblik på at forberede EØS-aftalens korrekte ikrafttræden og af den folkeretlige forpligtelse til ikke at berøve en traktat dens formål og hensigt forud for dens ikrafttræden.

— Magtfordrejning, idet Rådet har anvendt en i frihandelsoverenskomsten foreskrevet fremgangsmåde til at tilbagekalde toldindrømmelser, som er indrømmet i henhold til EØS-aftalen.

— Tilsidesættelse af artikel VI i den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel (herefter »GATT«) og aftalen om fortolkning og anvendelse af artikel VI, XVI og XXIII i den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel (udfærdiget i Genève den 12.4.1979, offentliggjort i GATT's Basic Instruments and Selected Documents — Supplement nr. 26 (1980), s. 63).

- Tilsidesættelse af de samarbejdsprocedurer og procedurer til bilæggelse af tvister, der er fastlagt i frihandelseverenskomsten, og en bevidst ukorrekt anvendelse af denne.
- Tilsidesættelse af frihandelseverenskomstens artikel 23 og 27.
- Tilsidesættelse af Rådets forordning (EØF) nr. 2423/88 af 11. juli 1988 om beskyttelse mod dumpingimport eller subsidieret import fra lande, der ikke er medlemmer af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EFT L 209, s. 1), og forordning nr. 2837/72.
- Tilsidesættelse af sagsøgerens grundlæggende rettigheder.
- Støtten er forenelig med EF-traktatens artikel 92 og 93.
- Den anfægtede forordning er ikke tilstrækkelig begrundet, eller der foreligger åbenbare fejlskøn.

37 Da det første anbringende og andet led af det andet anbringende har forbindelse med hinanden, skal de behandles sammen.

Det første anbringende og andet led af det andet anbringende vedrørende en tilsidesættelse af EØS-aftalens artikel 10, 26 og 62 og af den folkeretlige forpligtelse til ikke at berøve en traktat dens formål og hensigt forud for dens ikrafttræden

38 Disse anbringender kan opdeles i flere led. Første led går ud på, at Rådet bevidst har foruddateret det nummer af *De Europæiske Fællesskabers Tidende*, hvori den anfægtede forordning er offentliggjort. Andet, tredje og fjerde led vedrører en

tilsidesættelse af henholdsvis EØS-aftalens artikel 10, 26 og 62. Femte led går ud på, at den folkeretlige forpligtelse til ikke at berøve en traktat dens formål og hensigt forud for dens ikrafttræden er tilsidesat.

Parternes argumenter

39 Som en generel bemærkning har både sagsøgeren og Republikken Østrig anført, at den anfægtede forordning er trådt i kraft efter EØS-aftalens ikrafttræden (jf. nedenfor, præmis 41 og 42), og at den derfor skal være i overensstemmelse med denne aftale. Sagsøgeren gør gældende, at da forordningen ikke er forenelig med EØS-aftalen, må den erklæres ugyldig ab initio.

40 Rådet og Kommissionen har anført, at det ved vurderingen af den anfægtede forordnings gyldighed er afgørende, hvornår den er vedtaget. Da forordningen er vedtaget før EØS-aftalens ikrafttræden, finder denne aftale ikke anvendelse i dette tilfælde.

— Den påståede foruddatering af det nummer af EF-Tidende, hvori den anfægtede forordning er offentliggjort

41 Sagsøgeren har anført, at det fremgår af den anfægtede forordnings artikel 2, at den træder i kraft »på dagen for offentliggørelsen i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*«. Ifølge sagsøgeren fremgår det af Domstolens dom af 31. marts 1977, sag 88/76, Société pour l'exportation des sucres mod Kommissionen (Sml. s. 709, præmis 14 ff.), og af 25. januar 1979, sag 98/78, Racke (Sml. s. 69, præmis 15), at EF-Tidende formodes at være offentliggjort på den dato, som er påtrykt det pågældende nummer, men at parterne vil kunne bevise, at det faktisk er offentliggjort senere.

- 42 Selv om det nummer af EF-Tidende, hvori den anfægtede forordning er offentliggjort (EFT L 343), er påtrykt datoen den 31. december 1993, blev det ifølge sagsøgeren offentliggjort den 11. eller den 12. januar 1994. Sagsøgeren har til støtte herfor henvist til en skrivelse fra Publikationskontoret og en skriftlig bekræftelse fra en luxembourgsk »huissier de justice«. Forordningen er derfor tidligst trådt i kraft den 11. januar 1994.
- 43 Sagsøgeren erkender, at Domstolen indtil nu har antaget, at fejl vedrørende den offentliggørelsesdato, der er påtrykt EF-Tidende, ikke medfører, at den heri offentliggjorte retsakt er ugyldig (jf. dommene i sagen Société pour l'exportation des sucres mod Kommissionen, præmis 14 ff., og Racke-sagen, præmis 15). Disse domme vedrørte imidlertid kun en fejl på en enkelt hverdag, som var begået af Publikationskontoret. I denne sag har Rådet imidlertid bevidst foruddateret det nummer af EF-Tidende, hvori den anfægtede forordning er offentliggjort, og Retten bør derfor allerede af denne grund annullere forordningen. Rådets fremgangsmåde, hvorved man har forsøgt at give det indtryk, at forordningen var trådt i kraft før EØS-aftalen, er i strid med god forvaltningsskik og kan skade den tillid, offentligheden har til, at EF-Tidende er korrekt. En sådan fremgangsmåde er navnlig uhensigtsmæssig, fordi den retlige ramme, der fandtes den 31. december 1993, var helt forskellig fra den, der blev gennemført med virkning fra den 11. januar 1994. Rådet fremsendte den originale version af den anfægtede forordning til Publikationskontoret i januar 1994, men gav det alligevel instruks om at offentliggøre forordningen i en 1993-udgave af EF-Tidende.
- 44 Endvidere har sagsøgeren anført, at Rådets forklaring om, at forsinkelsen skyldtes en stor arbejdsbyrde ved årets slutning, ikke fritager Publikationskontoret for pligten til korrekt at angive, hvornår forordningen faktisk er offentliggjort i EF-Tidende. Hertil kommer, at der hverken er tale om en sædvanlig eller nødvendig fremgangsmåde fra Rådets side. Tre andre retsakter, der blev vedtaget i december 1993, blev offentliggjort i EF-Tidende i 1994. Rådet har således bevidst villet offentliggøre den anfægtede forordning i en 1993-udgave af EF-Tidende.

- 45 Republikken Østrig har anført, at uanset om det pågældende nummer af EF-Tidende bevidst er blevet foruddateret, er overholdelsen af reglerne om offentliggørelse i EF-Tidende et væsentligt formkrav. Tidspunktet for den anfægtede forordnings ikrafttræden har væsentlig betydning for, om den er lovlig, idet der efter EØS-aftalen ikke må indføres nye former for told efter aftalens ikrafttræden.
- 46 Rådet har bekræftet, at den anfægtede forordning er offentliggjort den 11. januar 1994 i et nummer af EF-Tidende, der er påtrykt datoen den 31. december 1993, og den anfægtede forordning er således trådt i kraft den 11. januar 1994. Dette indebærer imidlertid ikke, at forordningen er ugyldig. Ifølge Domstolens praksis (jf. dommene i sagen Société pour l'exportation des sucres mod Kommissionen, præmis 14 ff., og Racke-sagen, præmis 15) indebærer en fejl vedrørende den offentliggørelsesdato, der er påtrykt det pågældende nummer af EF-Tidende, ikke, at fællesskabsretsakten er ugyldig. At et nummer af EF-Tidende ved en fejl eller bevidst er blevet foruddateret, vil kun kunne medføre, at en fællesskabsretsakt er ugyldig, hvis ikrafttrædelsesdatoen kan have betydning for retsaktens gyldighed, hvilket ikke er tilfældet i denne sag.
- 47 Rådet bestrider, at det bevidst har foruddateret det pågældende nummer af EF-Tidende. Når EFT L 343 blev forsinket, skyldes det, at der hvert år ved årets udgang skal offentliggøres et betydeligt antal retsakter, som fællesskabsinstitutionerne har vedtaget ved udgangen af december. Hertil kommer, at Rådet aldrig har påstået, at den anfægtede forordning er trådt i kraft før den faktiske offentliggørelse.

— Den påståede overtrædelse af EØS-aftalens artikel 10

- 48 Sagsøgeren har anført, at den anfægtede forordning ved at bestemme, at »der indrømmes en toldsats på 4,9%«, efter EØS-aftalens ikrafttræden er i strid med denne aftales artikel 10.

49 Ifølge sagsøgeren fremgår det af Domstolens praksis, at EØS-aftalen udgør en integreret del af fællesskabsretten (jf. Domstolens dom af 30.4.1974, sag 181/73, Haegeman, Sml. s. 449, præmis 3, 4 og 5). Aftalens artikel 10, hvorefter told ved indførsel og andre afgifter med tilsvarende virkning er forbudt mellem de kontraherende parter, svarer til EF-traktatens artikel 12, 13, 16 og 17. Bestemmelserne er indholdsmæssigt identiske med den interne fællesskabsret og skal derfor i henhold til EØS-aftalens artikel 6 fortolkes i overensstemmelse med Domstolens praksis vedrørende de bestemmelser i EF-traktaten, der indholdsmæssigt er identiske.

50 Sagsøgeren har videre anført, at EF-traktatens artikel 12 svarer til EØS-aftalens artikel 10 for så vidt angår told ved indførslen. Med hensyn til EF-traktatens artikel 12 har Domstolen udtalt, at »toldafgifter er forbudt uafhængigt af formålet med deres indførelse og anvendelsen af de indtægter, de tilvejebringer« (Domstolens dom af 1.7.1969, forenede sager 2/69 og 3/69, Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders, Sml. 1969, s. 49, præmis 13, org. ref.: Rec. s. 211, præmis 13; jf. også Domstolens dom af 5.2.1963, sag 26/62, Van Gend en Loos, Sml. 1954-1964, s. 375). Domstolen har fastslået, at denne bestemmelse har en central rolle blandt alle de bestemmelser, der skal sikre de frie varebevægelser. Dette er ikke alene et af de centrale formål med EF-traktaten, men også et hovedformål med EØS-aftalen. I relation til fællesskabsretten har Domstolen udtalt, at enhver undtagelse fra denne grundlæggende bestemmelse klart skal fremgå af traktaten og skal fortolkes snævert (jf. Domstolens dom af 13.11.1964, forenede sager 90/63 og 91/63, Kommissionen mod Luxembourg og Belgien, Sml. 1954-1964, s. 555, org. ref.: Rec. s. 1217, og af 20.4.1978, forenede sager 80/77 og 81/77, Commissionaires réunis, Sml. s. 927).

51 Det er derfor sagsøgerens opfattelse, at EØS-aftalens artikel 10 i overensstemmelse med artikel 6 skal fortolkes således, at »toldafgifter er forbudt uafhængigt af formålet med deres indførelse«, dvs. at der herved indføres et generelt og absolut forbud.

- 52 Efter EØS-aftalen er det forbudt at opretholde toldafgifter og dermed så meget mere at indføre sådanne afgifter. Ved vedtagelsen af den anfægtede forordning har Fællesskabet indført en ny told, som træder i kraft efter EØS-aftalens ikrafttræden.
- 53 Hvad angår forskellen mellem EF-traktaten og EØS-aftalen, hvortil Rådet har henvist til støtte for, at EØS-aftalens artikel 10 skal fortolkes anderledes end EF-traktatens artikel 12, har sagsøgeren anført, at ophavsmændene til EØS-aftalen kendte disse forskelle, og til trods herfor indsatte de aftalens artikel 6.
- 54 Betydningen af, at bestemmelserne i EØS-aftalen og fællesskabsretten fortolkes ensartet, fremhæves i selve aftalen, navnlig i artikel 1 og i fjerde og femtende afsnit i præamblen.
- 55 Med hensyn til Rådets argument om, at EF er en toldunion og Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (herefter »EØS«) et frihandelsområde, har sagsøgeren anført, at denne forskel ikke har nogen betydning for toldfritagelsen for varer hidrørende fra de kontraherende parter.
- 56 Endvidere har sagsøgeren med hensyn til Rådets argument om, at der ikke i EF-traktaten findes regler svarende til beskyttelsesklausulerne i EØS-aftalen, anført, at der fandtes sådanne klausuler i fællesskabsretten i overgangsperioden, og det var netop afgifter opkrævet i overgangsperioden, som Domstolen i dommen i sagen *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders* erklærede ulovlige. Domstolen fastslog således, at der var tale om et ubetinget forbud mod told, selv om medlemsstaterne havde ret til på visse betingelser at anvende beskyttelsesforanstaltninger.

- 57 Med hensyn til Kommissionens argument om, at EØS-aftalens artikel 10 og de tilsvarende bestemmelser i EF-traktaten ikke indholdsmæssigt er identiske, har sagsøgeren anført, at EØS-aftalen ganske vist indeholder nogle få undtagelser fra bestemmelsen om afskaffelse af enhver told, men hver enkelt undtagelse er nøje fastlagt, og der er hertil knyttet en udtrykkelig bestemmelse om, at undtagelsen ikke må udstrækkes ud over, hvad der udtrykkeligt fremgår heraf. Således fremgår det af andet punktum i aftalens artikel 10, at finanstold er forbudt, jf. dog ordningerne i protokol 5, og af aftalens artikel 26, at udligningstold og andre handelspolitiske foranstaltninger er forbudt, bortset fra sådanne foranstaltninger, som er tilladt i henhold til protokol 13. Tilsvarende kan der i henhold til aftalens artikel 64 fastsættes bestemmelser om told, fordi denne artikel er en undtagelse fra aftalens artikel 10.
- 58 Sagsøgeren kan ikke tiltræde Kommissionens argument om, at frihandelsoverenskomsten er den eneste retskilde i dette tilfælde, idet formålet med EØS-aftalen ikke er at afhjælpe konkurrencefordrejning og forstyrrelser af samhandelen, som skyldes allerede bestående støtte af den i denne sag omhandlede karakter. Forbudet mod told er således reguleret i EØS-aftalen, uanset om aftalens regler om statsstøtte finder anvendelse på støtten.
- 59 Sagsøgeren kan heller ikke tiltræde Rådets argument om, at den told, der er indført ved den anfægtede forordning, er en told sui generis. EØS-aftalen indeholder et generelt forbud mod told med nogle ganske få, nøje afgrænsede undtagelser. Der kan derfor ikke findes andre — uskrevne og ikke nærmere specificerede — undtagelser fra denne regel for told sui generis, for efter de almindelige fortolkningsprincipper skal undtagelser fra generelle regler støttes på udtrykkelige lovbestemmelser, som endvidere skal fortolkes snævert. Selv om den told, der er indført ved den anfægtede forordning, måtte antages at adskille sig fra andre former for told, fordi der er tale om tilbagekaldelse af en fordel, som er indrømmet i henhold til frihandelsoverenskomsten, ændrer dette ikke ved toldens karakter. Told er told, uanset af hvilken grund Rådet har indført den.

- 60 Endelig har sagsøgeren anført, at EØS-aftalen i henhold til artikel 120 går forud for frihandelseoverenskomsten, idet EØS-aftalen vedrører et generelt område, og på det område, nærværende sag vedrører, regulerer de to aftaler »samme spørgsmål«. Det er åbenbart, at EØS-aftalen vedrører afskaffelse af told på industriprodukter i forholdet mellem parterne, begrænsninger i ydelse af statsstøtte og betingelser for vedtagelse af beskyttelsesforanstaltninger. Endvidere har EØS-aftalen et mere vidtrækkende sigte end frihandelseoverenskomsten.
- 61 Republikken Østrig har anført, at EØS-aftalens artikel 10 i henhold til artikel 6 skal fortolkes i overensstemmelse med Domstolens praksis vedrørende de tilsvarende bestemmelser i EF-traktaten. For så vidt angår forskellene mellem EF-traktaten og EØS-aftalen har EFTA-Domstolen i dom af 16. december 1994, sag E-1/94, Restamark (Report of the EFTA Court, 1 January 1994-30 June 1995, s. 15, præmis 32, 33, 34, 46, 56, 63 og 64), trods disse forskelle implicit fastslået, at de artikler i EØS-aftalen, som indholdsmæssigt er identiske, skal fortolkes i overensstemmelse med Fællesskabets retsinstansers praksis. Endvidere har Republikken Østrig anført, at både EØS-aftalen og frihandelseoverenskomsten indeholder bestemmelser om toldfritagelse for industriprodukter, herunder de i nærværende sag omhandlede produkter, og i henhold til EØS-aftalens artikel 120 finder frihandelseoverenskomsten således ikke anvendelse efter den 1. januar 1994.
- 62 Rådet har anført, at den anfægtede forordning er i overensstemmelse med EØS-aftalens artikel 10. Selv om EØS-aftalens artikel 10 i henhold til artikel 6 som udgangspunkt skal fortolkes i overensstemmelse med Domstolens praksis vedrørende de tilsvarende bestemmelser i EF-traktaten, navnlig artikel 12, kan bestemmelsen ikke fortolkes således, at »toldafgifter er forbudt uafhængigt af formålet med deres indførelse« (dommen i sagen Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders, præmis 13). Ifølge Rådet er der væsentlige forskelle mellem EF-traktaten og EØS-aftalen (jf. Domstolens udtalelse af 14.12.1991 vedrørende EØS-aftalen, udtalelse 1/91, Sml. I, s. 6079, præmis 13-22), og aftalens artikel 10 må derfor fortolkes på en anden måde. Formålet med EØS-aftalen er således ikke at indføre et indre marked uden indre grænser, og dens bestemmelser om frie varebevægelser finder derfor kun anvendelse på produkter hidrørende fra de kontraherende parter. EF-traktaten

udgør derimod et forfatningsdokument, og der indføres herved en ny retsorden. EF-traktatens bestemmelser om fri bevægelighed og konkurrence er ikke et mål i sig selv, men er midler til at nå målene om en økonomisk integration, der skal føre frem til oprettelsen af et indre marked og en økonomisk og monetær union med det sigte konkret at medvirke til Den Europæiske Unions udvikling.

- 63 Endvidere indeholder EØS-aftalen i modsætning til EF-traktaten, hvorefter medlemsstaterne ikke efter overgangsperiodens udløb må træffe beskyttelsesforanstaltninger, i artikel 64 bestemmelser, som gør det muligt for de kontraherende parter at træffe foranstaltninger med henblik på at afhjælpe konkurrencefordrejning som følge af, at en kontraherende part yder statsstøtte, eller af statsmonopoler, og ifølge artikel 26, sammenholdt med protokol 13, kan der opkræves udligningstold, såfremt gældende fællesskabsret ikke i fuldt omfang er integreret i aftalen. I modsætning til EØS-aftalen åbner bestemmelserne om beskyttelsesforanstaltninger i EF-traktaten, hvortil sagsøgeren har henvist, ikke mulighed for ensidige foranstaltninger, men ifølge EF-traktaten kan Rådet eller Kommissionen eller en medlemsstat efter udtrykkelig tilladelse fra Kommissionen træffe foranstaltninger.
- 64 Med hensyn til sagsøgerens argument om, at det er uden betydning for toldfritagelser for varer hidrørende fra de kontraherende parter, at EF er en toldunion og EØS et frihandelsområde, har Rådet anført, at der i Fællesskabet ikke længere er kontrol ved grænserne med produkter fra medlemsstaterne og produkter fra tredjelande, som er i fri omsætning. I EØS foretages der derimod stadig kontrol ved grænserne med produkter hidrørende fra de kontraherende parter, enten af Fællesskabet eller af de andre kontraherende parter.
- 65 Det er derfor Rådets opfattelse, at de kontraherende parter inden for visse rammer kan indføre eller opretholde told, når der er tale om beskyttelsesforanstaltninger med henblik på at afhjælpe visse former for konkurrencefordrejning, som påvirker samhandelen.

- 66 Ifølge Rådet er den told, der er indført ved den anfægtede forordning, ikke en normal told, men en beskyttelsesforanstaltning, der er vedtaget i overensstemmelse med bestemmelserne i frihandelsoverenskomsten. Da der er tale om en told sui generis, er den ikke omfattet af EØS-aftalens artikel 10, heller ikke selv om denne bestemmelse fortolkes således som foreslået af sagsøgeren. For det første indføres der ikke ved den anfægtede forordning en told, men der tilbagekaldes en toldindrømmelse ved genindførelse af en told. For det andet har denne told ikke generel virkning, idet den alene finder anvendelse på en særlig type gearkasser, som er fremstillet af en bestemt producent i et bestemt land. For det tredje er tolden genindført med et specielt mål for øje, nemlig at afhjælpe den konkurrencefordrejning, der er fremkaldt af den af Republikken Østrig ydede støtte, og denne konkurrencefordrejning foreligger også, efter at EØS-aftalen er trådt i kraft. For det fjerde er tolden genindført for en bestemt, afgrænset periode.
- 67 For så vidt angår EØS-aftalens artikel 120 er tolden mellem Fællesskabet og Republikken Østrig afskaffet ved frihandelsoverenskomstens artikel 3. Ved EØS-aftalen er de toldindrømmelser, som følger af frihandelsoverenskomsten, opretholdt, men der er ikke herved givet toldindrømmelser. Frihandelsoverenskomstens bestemmelser om toldindrømmelser finder derfor stadig anvendelse, og i henhold til EØS-aftalens artikel 120 har den told, som lovligt er indført i henhold til frihandelsoverenskomsten, kunnet opretholdes efter EØS-aftalens ikrafttræden, uanset om tolden er i overensstemmelse med aftalens artikel 10. Situationen er helt forskellig fra situationen i forbindelse med Republikken Østrigs tiltrædelse af Den Europæiske Union. Forordningen ophørte i denne forbindelse med at gælde, idet frihandelsoverenskomsten ikke længere var gældende.
- 68 Kommissionen har anført, at EØS-aftalens artikel 10 og de tilsvarende bestemmelser i EF-traktaten ikke indholdsmæssigt er identiske, og aftalens artikel 6 finder derfor ikke anvendelse. Det fremgår af artikel 10, at finanstold ikke automatisk henhører under begrebet told ved indførsel og udførsel og afgifter med tilsvarende virkning. Det samme gælder med hensyn til beskyttelsestold, idet denne ikke henhører under den generelle politik vedrørende told, men der forfølges hermed et selvstændigt mål. Såfremt artikel 10 skulle fortolkes som foreslået af sagsøgeren, vil aftalens artikel 64 ikke kunne finde anvendelse. Endvidere ville aftalens artikel 26 i så fald ikke være nødvendig. Da det ikke er tanken med EØS-aftalen, at den skal

afhjælpe virkningerne af konkurrencefordrejning og forstyrrelser af samhandelen, som skyldes statsstøtte af den her omhandlede karakter, er frihandelsoverenskomsten den eneste relevante retskilde. Ifølge EØS-aftalens artikel 120 går denne aftale kun forud for frihandelsoverenskomsten, for så vidt den regulerer samme emne. Det er derfor efter EØS-aftalen tilladt fortsat at anvende visse bestemmelser i frihandelsoverenskomsten, herunder de bestemmelser, Fællesskabet har anvendt i dette tilfælde.

— Den påståede overtrædelse af EØS-aftalens artikel 26

- 69 Sagsøgeren har anført, at den foranstaltning, der er indført ved forordningen, er en udligningstold, og har til støtte herfor bl.a. henvist til definitionen i GATT's artikel VI, stk. 3, sidste punktum, hvorefter udligningstold er »en særlig told, der opkræves med det formål at opveje en præmie eller subsidie ydet direkte eller indirekte til forarbejdningen, fremstillingen eller udførslen af en vare«. Den anfægtede forordning er derfor også i strid med EØS-aftalens artikel 26, der som et konkret udtryk for den generelle princip i aftalens artikel 10 indeholder et forbud mod udligningstold mellem de kontraherende parter, medmindre andet er fastsat i aftalen.
- 70 Det fremgår af bestemmelserne i aftalens protokol 13 om ikke-anvendelse af antidumping- og udligningsforanstaltninger, at det er en forudsætning for, at der i dette tilfælde er tale om en undtagelse fra forbuddet i artikel 26, at gældende fællesskabsret vedrørende handel med løse dele til køretøjer ikke i fuldt omfang er integreret i aftalen, hvilket ikke er tilfældet. Alle bestemmelserne om statsstøtte inden for automobilbranchen er udtrykkeligt nævnt i bilag XV til EØS-aftalen. Med hensyn til de af sagsøgeren fremstillede produkter er de af østrigsk oprindelse og henhører derfor under kapitel 25-97 i det harmoniserede varebeskrivelses- og varenomenklatursystem [jf. EØS-aftalens artikel 8, stk. 2 og artikel 8, stk. 3, litra a)].

- 71 Republikken Østrig har anført, at den anfægtede forordning er i strid med EØS-aftalens artikel 26. Det afgørende er ikke, hvilken betegnelse Rådet har givet den pågældende told, men det formål, der faktisk forfølges hermed, og den virkning, den har, i dette tilfælde som udligningstold.
- 72 Rådet har anført, at der ikke ved den anfægtede forordning indføres en udligningstold, men i overensstemmelse med frihandelsoverenskomstens artikel 23 og artikel 27, stk. 3, litra a), tilbagekaldes en toldindrømmelse, som i overensstemmelse med denne overenskomst var givet Republikken Østrig. Der foreligger derfor ikke en overtrædelse af EØS-aftalens artikel 26.
- 73 Kommissionen har anført, at der ikke ved den anfægtede forordning indføres en udligningstold, men der er tale om en beskyttelsesforanstaltning sui generis, som består i, at en toldindrømmelse i henhold til EF-traktatens artikel 113 tilbagekaldes. En sådan foranstaltning er udtrykkelig hjemlet i frihandelsoverenskomsten for det tilfælde, at en uoverensstemmelse vedrørende aftalens bestemmelser om statsstøtte ikke kan bilægges.

— Den påståede overtrædelse af EØS-aftalens artikel 62

- 74 Sagsøgeren har anført, at det klart fremgår af EØS-aftalens artikel 62, at Fællesskabets kompetence vedrørende statsstøtte er begrænset til støtte, som ydes af dets medlemsstater. Fællesskabet har derfor efter den 1. januar 1994 ikke længere kompetence for så vidt angår støtte ydet af EFTA-landene. Det er derfor i strid med EØS-aftalens artikel 62, at den anfægtede forordning er trådt i kraft efter denne dato. Når Rådet gør gældende, at det kunne have vedtaget den anfægtede forordning som en beskyttelsesforanstaltning, jf. EØS-aftalens artikel 64, anerkender det, at det ikke har fulgt fremgangsmåden i denne bestemmelse.

- 75 Rådet har anført, at den anfægtede forordning ikke er vedtaget i henhold til EØS-aftalen, men i henhold til frihandelseoverenskomsten. Endvidere har Rådet ikke erklæret støtten ugyldig eller uforenelig med EØS-aftalen, hvilket alene kunne foretages af EFTA-Tilsynsmyndigheden. I relation til EØS-aftalen er Rådets beskyttelsesforanstaltning af en karakter, der er forenelig med aftalens artikel 64.

— Den påståede tilsidesættelse af den folkeretlige forpligtelse til ikke at berøve en traktat dens formål og hensigt forud for dens ikrafttræden

- 76 Sagsøgeren har anført, at en medlemsstat eller international organisation efter artikel 18 i Wienerkonventionen om traktatretten af 23. maj 1969 (United Nations Treaty Series, bind 788, s. 354, herefter »Wienerkonvention I«) og artikel 18 i Wienerkonventionen om traktatret mellem stater og internationale organisationer og mellem internationale organisationer af 21. marts 1986 (United Nations General Assembly Documents A/Conf. 129/15 af 20. marts 1986, herefter »Wienerkonvention II«) ikke må fratage internationale aftaler deres bindende karakter ved retsakter, som er vedtaget umiddelbart inden en aftales ikrafttræden, og som er uforenelige med aftalens grundlæggende principper. Det fremgår nærmere af de nævnte bestemmelser, at en stat i perioden mellem undertegnelsen af en international aftale og dens ikrafttræden skal »afholde sig fra handlinger, der ville berøve traktatens formål og hensigt«.

- 77 Det er almindeligt anerkendt, at Wienerkonvention I kodificerer visse alment gældende regler i den folkeretlige sædvaneret, og Fællesskabet er derfor bundet af de i konventionen kodificerede regler. Dette bekræftes af, at Domstolen ved flere lejligheder har henvist til bestemmelser i konventionen ved fortolkningen af internationale aftaler indgået af Fællesskabet, herunder frihandelseoverenskomsten (jf. bl.a. udtalelse 1/91, a.st., præmis 14, og Domstolens dom af 1.7.1993, sag C-312/91, Metalsa, Sml. I, s. 3751, præmis 12).

- 78 Ifølge sagsøgeren er artikel 18 i Wienerkonvention I og artikel 18 i Wienerkonvention II endvidere et folkeretligt udtryk for det almindelige princip om beskyttelse af den berettigede forventning, hvilket indebærer, at folkerettens subjekter på visse betingelser kan være bundet af den forventning, som hos andre af folkerettens subjekter er skabt som følge af deres handlinger.
- 79 Sagsøgeren kan ikke tiltræde Rådets argument om, at der ikke ved artikel 18 i Wienerkonvention I tillægges borgerne rettigheder, som de kan påberåbe sig ved Retten. For det første er argumentet om, at der ikke er tale om direkte virkning, uden betydning under en sag, der er anlagt i henhold til EF-traktatens artikel 173. De internationale aftaler er en integreret del af fællesskabsretten, og fællesskabsinstitutionerne, herunder Domstolen og Retten, skal sikre, at de overholdes. Det er uden betydning for Fællesskabets pligt til at sikre, at aftaler overholdes, at visse internationale aftaler ikke er umiddelbart anvendelige (jf. Domstolens dom af 10.7.1984, sag 126/83, STS mod Kommissionen, Sml. s. 2769, af 22.6.1989, sag 70/87, Fediol mod Kommissionen, Sml. s. 1781, præmis 20, af 7.5.1991, sag C-69/89, Nakajima mod Rådet, Sml. I, s. 2069, præmis 31, generaladvokat Lenz' forslag til afgørelse i denne sag, punkt 53, og punkt 135 og 137 i generaladvokat Gulmann's forslag til afgørelse i sag C-280/93, Tyskland mod Rådet, hvori Domstolen afsagde dom den 5.10.1994, Sml. I, s. 4973). For det andet indeholder artikel 18 i Wienerkonvention I et entydigt og ubetinget forbud mod handlinger, der er uforenelige med formålet og hensigten med en international aftale.
- 80 Ifølge sagsøgeren var Fællesskabet i tiden mellem undertegnelsen af EØS-aftalen og aftalens ikrafttræden forpligtet til ikke at træffe foranstaltninger, der kunne bringe opfyldelsen af formålet og hensigten med aftalen i fare. Denne forpligtelse var så meget mere vigtig, efter at alle de kontraherende parter havde ratificeret aftalen.
- 81 Sagsøgeren har i denne forbindelse anført, at ratifikationsproceduren blev afsluttet den 13. december 1993, da Rådet og Kommissionen vedtog afgørelse 94/1, og

bekræftede kopier af ratifikationsinstrumenterne blev fremsendt til de kontraherende stater sammen med meddelelsen om, at aftalen trådte i kraft den 1. januar 1994. Da den anfægtede forordning blev vedtaget den 20. december 1993, var Rådet således klar over, at EØS-aftalen ville træde i kraft nogle dage senere. Da et af de væsentlige formål med EØS-aftalen er at afskaffe told mellem de kontraherende parter, har Fællesskabet ved vedtagelsen af den anfægtede forordning efter udløbet af ratifikationsperioden bragt virkeliggørelsen af formålet og hensigten med EØS-aftalen i fare.

- 82 Republikken Østrig har anført, at Rådet ved vedtagelsen af den anfægtede forordning, før EØS-aftalen trådte i kraft, men efter at den var ratificeret af alle de kontraherende parter, har tilsidesat Republikken Østrigs og dens statsborgeres rettigheder. Rådet har handlet i strid med et almindeligt princip, der er fælles for medlemsstaterne, nemlig pligten til gensidigt at handle i god tro i forholdet mellem de kontraherende parter, indtil en aftale er trådt i kraft. Dette folkeretlige princip er fastslået i artikel 18 i Wienerkonvention I.
- 83 Med henvisning til italiensk, tysk, belgisk, spansk og britisk ret har Republikken Østrig gjort gældende, at der også findes et almindeligt princip, der er fælles for medlemsstaterne, og hvorefter en part i en aftale, der indeholder forpligtelser, skal handle i god tro med henblik på at beskytte de øvrige parters interesser og interesserne hos de personer, der nyder godt af aftalen, i den periode, hvor aftalens gennemførelse er udsat. Dette princip svarer til princippet om beskyttelse af den berettigede forventning. Retten bør derfor ophøje dette princip til et almindeligt fællesskabsretligt princip. Princippet er også blevet tilsidesat efter vedtagelsen af den anfægtede forordning. Ifølge Republikken Østrig bør sagsøgeren, der er blandt dem, som nyder godt af aftalen, kunne påberåbe sig dette princip.
- 84 Rådet har ikke bestridt sagsøgerens anbringende om, at artikel 18 i Wienerkonvention I og artikel 18 i Wienerkonvention II kodificerer regler i den folkeretlige sædvaneret, som er bindende for Fællesskabet.

- 85 Rådet har imidlertid anført, at det for det første ikke har tilsidesat disse regler, idet den anfægtede forordning fuldt ud er forenelig med EØS-aftalen. Der er hverken tale om handlinger, hvorved aftalen berøves sit formål eller sin hensigt, eller en krænkelse af Republikken Østrigs berettigede forventning.
- 86 For det andet har Rådet anført, at de regler, sagsøgeren har påberåbt sig, henhører under traktatretten. Dette er en del af folkeretten, som alene vedrører rettighederne for selvstændige stater og internationale organisationer og forholdet mellem dem. Der tillægges ikke ved sådanne regler borgerne rettigheder, som de kan påberåbe sig ved Retten. Endvidere er den pågældende bestemmelse ikke tilstrækkelig præcis til, at den er direkte anvendelig, hvilket også gælder for princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.

Rettens bemærkninger

- 87 Under et annullationssøgsmål i henhold til traktatens artikel 173 skal lovligheden af den anfægtede retsakt bedømmes efter de faktiske og retlige omstændigheder på det tidspunkt, da retsakten blev udstedt (jf. Domstolens dom af 7.2.1979, forenede sager 15/76 og 16/76, Frankrig mod Kommissionen, Sml. s. 321, præmis 7, og Rettens dom af 22.10.1996, forenede sager T-79/95 og T-80/95, SNCF og British Railways mod Kommissionen, Sml. II, s. 1491, præmis 48).
- 88 Sagsøgerens argument om, at den anfægtede forordnings lovlighed skal bedømmes på tidspunktet for dens ikrafttræden, må derfor forkastes.
- 89 Sagsøgeren har endvidere anført, at EØS-aftalen var en del af de faktiske og retlige omstændigheder på det tidspunkt, da den anfægtede forordning blev vedtaget den 20. december 1993, og at Rådet ved vedtagelsen af den anfægtede forordning nogle få dage før EØS-aftalens ikrafttræden har tilsidesat det folkeretlige »princip om

god tro«, hvorefter en international aftales signatarstater ikke i tiden indtil aftalens ikrafttræden kan vedtage retsakter, hvorved aftalen berøves sit formål eller sin hensigt.

90 I denne forbindelse bemærkes indledningsvis, at princippet om god tro er en regel i den folkeretlige sædvaneret, som er anerkendt af Den Internationale Domstol (jf. dom af 25.5.1926, *Certain German Interests in Polish Upper Silesia*, PCIJ, serie A 7, s. 30 og 39), og Fællesskabet skal derfor overholde princippet.

91 Princippet er kodificeret i artikel 18 i Wienerkonvention I, der har følgende ordlyd:

»En stat er forpligtet til at afholde sig fra handlinger, der ville berøve traktatens formål og hensigt, når

a) den har undertegnet traktaten eller udvekslet de instrumenter, der udgør traktaten, under forbehold af ratifikation, accept eller godkendelse, så længe den ikke klart har tilkendegivet, at det er dens hensigt ikke at blive deltager i traktaten, eller

b) den har udtrykt sit samtykke til at være bundet af traktaten, så længe traktaten ikke er trådt i kraft, forudsat at denne ikrafttræden ikke utilbørligt forsinkes.«

92 I dette tilfælde blev den anfægtede forordning vedtaget af Rådet den 20. september 1993, dvs. syv dage, efter at Fællesskaberne som de sidste af de kontraherende parter havde godkendt EØS-aftalen og deponeret deres godkendelsesinstrumenter (jf. ovenfor, præmis 23). Fællesskaberne havde således fra den 13. december 1993 kendskab til, hvornår EØS-aftalen ville træde i kraft. Det fremgår således af

EF-traktatens artikel 129, stk. 3, som ændret ved tilpasningsprotokollens artikel 6, og af tilpasningsprotokollens artikel 1, stk. 1, og artikel 22, stk. 3, at aftalen skulle træde i kraft på den første dag i den måned, der fulgte efter sidste deponering af godkendelses- eller ratifikationsinstrumenter.

- 93 Endvidere bemærkes, at princippet om god tro i folkeretten svarer til princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, som efter retspraksis er en del af Fællesskabets retsorden (jf. Domstolens dom af 3.5.1978, sag 112/77, Töpfer mod Kommissionen, Sml. s. 1019, præmis 19). Princippet om beskyttelse af den berettigede forventning kan påberåbes af enhver erhvervsdrivende, som en institution har givet visse begrundede forhåbninger (jf. bl.a. Rettens dom af 13.7.1995, forenede sager T-466/93, T-469/93, T-473/93, T-474/93 og T-477/93, O'Dwyer m.fl. mod Rådet, Sml. II, s. 2071, præmis 48).
- 94 Når Fællesskaberne har deponeret deres godkendelsesinstrumenter vedrørende en international aftale, og ikrafttrædelsesdatoen for aftalen er kendt, vil erhvervsdrivende kunne påberåbe sig princippet om beskyttelse af den berettigede forventning til støtte for, at institutionerne i den periode, som ligger forud for den internationale aftales ikrafttræden, ikke må vedtage retsakter, som er i strid med bestemmelserne heri, og som efter aftalens ikrafttræden vil have direkte virkning for dem.
- 95 Sagsøgeren kan derfor kræve den anfægtede forordnings lovlighed efterprøvet i forhold til de af EØS-aftalens bestemmelser, der efter aftalens ikrafttræden har direkte virkning.
- 96 Inden der tages stilling til de forskellige argumenter, sagsøgeren på dette punkt har fremført, må det indledningsvis undersøges, dels om og i hvilket omfang EØS-

aftalens bestemmelser træder i stedet for frihandelseverenskomstens bestemmelser, dels om EØS-aftalen finder anvendelse på de her omhandlede produkter.

- 97 Det bemærkes, at frihandelseverenskomsten, som fandt anvendelse på det omhandlede tidspunkt, og på grundlag af hvilken den anfægtede forordning blev vedtaget, hverken var opsagt eller sat ud af kraft, da EØS-aftalen trådte i kraft. Det fremgår imidlertid af EØS-aftalens artikel 120, at dens bestemmelser går forud for frihandelseverenskomstens bestemmelser, »i det omfang, samme emner er omfattet af« EØS-aftalen. De i nærværende sag relevante bestemmelser i EØS-aftalen vedrører de samme emner som de relevante bestemmelser i frihandelseverenskomsten. EF-traktatens artikel 10 regulerer samme emne som frihandelseverenskomstens artikel 3 og 6, nemlig told ved indførsel og afgifter med tilsvarende virkning. EØS-aftalens artikel 61 om statsstøtte er mere specifik og har en lige så stor rækkevidde som frihandelseverenskomstens artikel 23, stk. 1, nr. iii). Bestemmelsen svarer i det væsentlige til EF-traktatens artikel 92. Endvidere er de særlige bestemmelser vedrørende statsstøtte i Fællesskabet medtaget i bilag XV til EØS-aftalen. Med hensyn til fremgangsmåden i frihandelseverenskomstens artikel 27, stk. 2, og artikel 27, stk. 3, litra a), bemærkes, at EFTA-landene i henhold til EØS-aftalens artikel 108 skal oprette EFTA-Tilsynsmyndigheden og EFTA-Domstolen. Disse to institutioner har bl.a. med hensyn til konkurrence og statsstøtte en kompetence og en sagsbehandlingsmåde, som svarer til, hvad der på disse områder gælder i Fællesskabet. Kompetencefordelingen og samarbejdet mellem EFTA-Tilsynsmyndigheden og Kommissionen på statsstøtteområdet er reguleret i EØS-aftalens artikel 62. Heraf følger, at EØS-aftalens bestemmelser efter aftalens ikrafttræden går forud for de pågældende bestemmelser i frihandelseverenskomsten.
- 98 Retten skal ikke udtale sig om, hvorvidt den af Republikken Østrig ydede støtte er forenelig med frihandelseverenskomsten eller EØS-aftalen, men det bemærkes i denne forbindelse, at Rådet har gennemført den procedure, der er foreskrevet i frihandelseverenskomstens bestemmelser vedrørende statsstøtte, før den vedtog den anfægtede forordning. Som det imidlertid fremgår af den foregående præmis, går EØS-aftalens bestemmelser om statsstøtte efter aftalens ikrafttræden forud for de tilsvarende bestemmelser i frihandelseverenskomsten. EØS-aftalen indeholder på dette punkt særlige regler og fremgangsmåder, der gør det muligt for de kontraherende parter at fjerne statsstøtte, der er til hinder for, at aftalen kan fungere efter hensigten.

- 99 Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt aftalen finder anvendelse på de af den anfægtede forordning omhandlede produkter, er det ikke bestridt, at disse produkter hidrører fra parterne i EØS-aftalen, og at de henhører under kapitel 25-97 i det harmoniserede varebeskrivelses- og varenomenklatursystem. Ifølge EØS-aftalens artikel 8, stk. 2, og artikel 8, stk. 3, litra a), finder den således efter ikrafttrædelsen anvendelse på disse produkter.
- 100 For det andet må det herefter undersøges, om EØS-aftalens artikel 10 efter aftalens ikrafttræden kan have direkte virkning.
- 101 Det fremgår af EF-traktatens artikel 228, stk. 7, at internationale aftaler, Fællesskabet indgår i overensstemmelse med traktaten, er bindende for Fællesskabets institutioner og medlemsstaterne. Det fremgår af fast retspraksis, at bestemmelserne i en sådan aftale fra dens ikrafttræden er en integreret del af fællesskabsretten (jf. Haegeman-dommen, præmis 5). Det fremgår ligeledes af fast retspraksis, at bestemmelserne i en sådan aftale kan have direkte virkning, hvis de er ubetingede og tilstrækkelig klare (jf. bl.a. Domstolens dom af 5.2.1976, sag 87/75, Bresciani, Sml. s. 129, præmis 25, og af 26.10.1982, sag 104/81, Kupferberg, Sml. s. 3641, præmis 23).
- 102 Det bemærkes i denne forbindelse, at der ikke er holdepunkter for, at EØS-aftalen, som er indgået af Fællesskabet med hjemmel i EF-traktatens artikel 238, ikke er indgået i overensstemmelse med traktaten. Fra aftalens ikrafttræden den 1. januar 1994 er dens bestemmelser herefter en integreret del af fællesskabsretten. Det bemærkes ligeledes, at det fremgår af EØS-aftalens artikel 10, første punktum, at told ved indførsel og udførsel og andre afgifter med tilsvarende virkning er forbudt mellem de kontraherende parter. Ifølge andet punktum gælder dette forbud også finanstold, jf. dog ordningerne i aftalens protokol 5. Artikel 10 indeholder således en ubetinget og klar regel, hvortil der alene er knyttet en — ligeledes ubetinget og

klar — undtagelse. Fra EØS-aftalens ikrafttræden har artikel 10 således haft direkte virkning.

103 For det tredje må det undersøges, om den anfægtede forordning, hvorefter der genindføres en told på 4,9%, er i strid med EØS-aftalens artikel 10.

104 Det bestemmes i EØS-aftalens artikel 6:

»Med forbehold af fremtidig udvikling i retspraksis fortolkes bestemmelserne i denne aftale i det omfang, de indholdsmæssigt er identiske med tilsvarende regler i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab samt retsakter udstedt i medfør af disse to traktater, ved deres gennemførelse og anvendelse i overensstemmelse med de relevante afgørelser, der er truffet af De Europæiske Fællesskabers Domstol forud for tidspunktet for undertegnelsen af denne aftale.«

105 Rådet har gjort gældende, at uanset denne bestemmelse kan EØS-aftalens artikel 10 ikke fortolkes på samme måde som de tilsvarende bestemmelser i EF-traktaten, idet der er væsentlige forskelle mellem EF-traktaten og EØS-aftalen (jf. ovenfor, præmis 62).

106 Dette argument kan ikke tiltrædes. Det fremgår af retspraksis, at man ved afgørelsen af spørgsmålet om, hvorvidt fortolkningen af en bestemmelse i EF-traktaten bør udstrækkes til at omfatte en lignende bestemmelse i en aftale som EØS-aftalen,

skal fortolke denne bestemmelse på baggrund af såvel overenskomstens genstand og formål som den sammenhæng, hvori den indgår (jf. Domstolens dom af 9.2.1982, sag 270/80, Polydor, Sml. s. 329, præmis 8, og af 16.7.1992, sag C-163/90, Legros m.fl., Sml. I, s. 4625, præmis 23). I henhold til artikel 1, stk. 1, er formålet med EØS-aftalen at fremme vedvarende og afbalanceret styrkelse af de handelsmæssige og økonomiske forbindelser mellem de kontraherende parter på lige konkurrencevilkår og under overholdelse af samme regler med henblik på at oprette et ensartet europæisk økonomisk samarbejdsområde. Med henblik herpå har de kontraherende parter besluttet at fjerne enhver hindring for næsten al samhandel i overensstemmelse med bestemmelserne i GATT om oprettelse af frihandelsområder.

- 107 I denne forbindelse udgør EØS-aftalen en omfattende integration, hvis mål går længere end en almindelig frihandelsaftale. Det fremgår af artikel 1, stk. 2, at EØS bl.a. omfatter frie varebevægelser, fri bevægelighed for personer og tjenesteydelser, frie kapitalbevægelser og indførelse af en ordning til at sikre, at konkurrencen ikke fordrejes, og at konkurrencereglerne overholdes fuldt ud af alle parter. De regler, der gælder i forholdet mellem de kontraherende parter på de af aftalen omfattede områder, svarer indholdsmæssigt til de tilsvarende bestemmelser i EF- og EKSF-traktaterne og de retsakter, der er udstedt i medfør af disse traktater. Formålet med EØS-aftalen er ligeledes at udstrække den ret, der består i Fællesskabet, til at gribe ind på de af aftalen omfattede områder til også at gælde for EØS i takt med, at EØS bliver skabt, udvikler sig og ændres, og der indføres med henblik herpå en beslutningsprocedure. Det fremgår af aftalen, at EFTA-landene skal oprette en tilsynsmyndighed, EFTA-Tilsynsmyndigheden, der har samme kompetence som Kommissionen og opgaver svarende til dennes, og en domstol, EFTA-Domstolen. Det anføres i EØS-aftalens artikel 109, at EFTA-Tilsynsmyndigheden på den ene side og Kommissionen på den anden side i overensstemmelse med EF-traktaten, EKSF-traktaten og aftalen fører tilsyn med, at forpligtelserne i henhold til EØS-aftalen overholdes. Det fremgår af EØS-aftalens artikel 108, stk. 2, og af aftalen af 2. maj 1992 mellem EFTA-staterne om oprettelse af en tilsynsmyndighed og en domstol (EFT L 344, s. 1, herefter »EFTA-tilsynsaftalen«), at EFTA-Domstolen har en kompetence svarende til Domstolens og Rettens.

- 108 Ved oprettelsen af en EFTA-Tilsynsmyndighed og en EFTA-Domstol med beføjelser svarende til Kommissionens og Domstolens er der skabt et system med to

søjler. Inden for dette system sikrer EFTA-Tilsynsmyndigheden og EFTA-Domstolen gennemførelsen af aftalen for så vidt angår EFTA-staterne, mens Kommissionen, Domstolen og Retten sikrer gennemførelsen for så vidt angår Fællesskabet. Dette system underbygges af en række forhold, der har til formål at sikre dets ensartethed. Hertil hører — ud over ligheden i ordlyden af de forskellige bestemmelser i aftalen og EF- og EKSF-traktaterne — fjerde og femtende betragtning i præamblen til og artikel 6 i EØS-aftalen samt bl.a. EFTA-tilsynsaftalens artikel 3. Det fremgår således af fjerde betragtning, at de kontraherende parter har til mål at »oprette et dynamisk og ensartet europæisk økonomisk samarbejdsområde, som skal bygge på fælles regler og lige konkurrencevilkår og råde over passende håndhævelsesmidler, også i retslig henseende, og som virkeliggøres på grundlag af lighed og gensidighed og en samlet balance i fordele og forpligtelser for de kontraherende parter«. Endvidere anføres i femtende betragtning, som blev indsat af de kontraherende parter, efter at Domstolen i udtalelse 1/91 havde fastslået, at domstolsordningen i den første udgave af aftalen, hvorefter der skulle oprettes en EØS-Domstol, var uforenelig med EØF-traktaten, at »det er de kontraherende parter har til mål under fuld respekt for domstolens uafhængighed at nå og opretholde en ensartet fortolkning og anvendelse af denne aftale og de bestemmelser i EF-lovgivningen, hvis indhold er gengivet i denne aftale, og at nå til ligebehandling af enkeltpersoner og virksomheder, hvad angår de fire friheder og konkurrencevilkårene«. Som anført ovenfor i præmis 104, fremgår det af EØS-aftalens artikel 6, at de bestemmelser, der indholdsmæssigt er identiske med tilsvarende fællesskabsretlige bestemmelser, skal fortolkes i overensstemmelse med Domstolens og Rettens praksis fra tiden forud for undertegnelsen af aftalen. Endelig fremgår det af EFTA-tilsynsaftalens artikel 3, stk. 2, at EFTA-Tilsynsmyndigheden og EFTA-Domstolen ved fortolkningen og anvendelsen af EØS-aftalen skal tage hensyn til de principper, der er fastlagt i de relevante afgørelser, der er truffet af Domstolen og Retten efter tidspunktet for undertegnelsen af aftalen (jf. EFTA-Domstolens dom i Restamark-sagen, præmis 24, 33 og 34, og dom af 21.3.1995, sag E-2/94, Scottish Salmon Growers Association mod EFTA-Tilsynsmyndigheden, Report of the EFTA Court, 1 January 1994-30 June 1995, s. 59, præmis 11 og 13).

¹⁰⁹ I modsætning til, hvad Rådet har fremført, underkender Domstolen ikke i udtalelse 1/91 betydningen af parternes mål om oprettelse af et dynamisk og ensartet

europæisk økonomisk samarbejdsområde for fortolkningen og anvendelsen af aftalen. Når Domstolen fastslog, at det tilstræbe formål om ensartethed ved fortolkningen og retsanvendelsen inden for EØS hindres af de bestående forskelle mellem henholdsvis aftalens og fællesskabsrettens formål og kontekst, skete det i forbindelse med gennemgangen af den domstolsordning, der var fastlagt i EØS-aftalen, med henblik på, at Domstolen kunne tage stilling til, om domstolsordningen — i sit forsøg på at opnå sine egne formål — kunne gribe ind i fællesskabsretsordenens autonomi, og ikke ved en stillingtagen til en specifik sag, hvori der skal tages stilling til, om en bestemmelse i EØS-aftalen, som indholdsmæssigt er identisk med en bestemmelse i fællesskabsretten, skal fortolkes i overensstemmelse med Domstolens og Rettens praksis.

- 110 Det følger heraf, at EØS-aftalens artikel 6 skal fortolkes således, at når en bestemmelse i EØS-aftalen indholdsmæssigt er identisk med de tilsvarende regler i EF- og EKSF-traktaterne samt retsakter udstedt i medfør af disse to trakter, skal den fortolkes i overensstemmelse med de relevante afgørelser, der er truffet af Domstolen og Retten forud for tidspunktet for undertegnelsen af EØS-aftalen.
- 111 Endvidere må det fastslås, at EØS-aftalens artikel 10 indholdsmæssigt er identisk med EF-traktatens artikel 12, 13, 16 og 17, hvorefter told ved ind- og udførsel og afgifter med tilsvarende virkning efter overgangsperiodens udløb er forbudt mellem medlemsstaterne. I henhold til EØS-aftalens artikel 6 skal aftalens artikel 10 derfor fortolkes i overensstemmelse med de relevante afgørelser, der er truffet af Domstolen og Retten forud for tidspunktet for undertegnelsen af aftalen.
- 112 I denne forbindelse finder Retten for det første at måtte forkaste Kommissionens argument om, at det fremgår af EØS-aftalens artikel 10, at finanstold ikke automatisk henhører under begrebet told ved indførsel og udførsel og afgifter med tilsvarende virkning, og at denne bestemmelse og de tilsvarende bestem-

melser i EF-traktaten derfor ikke indholdsmæssigt er identiske. Det er tilstrækkeligt i denne forbindelse at bemærke, at EF-traktaten indeholder en tilsvarende bestemmelse, nemlig traktatens artikel 17, hvorefter forbuddene i traktatens artikel 9 skal anvendes, selv om tolden er af fiskal beskaffenhed, og formålet hermed er at undgå, at forbuddet mod told ved ind- og udførsel og afgifter med tilsvarende virkning omgås (jf. dommen i sagen *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders*, præmis 8 og 9).

- 113 For det andet bemærkes, at i modsætning til, hvad Kommissionen har anført, udelukker den af sagsøgeren foreslåede fortolkning af EØS-aftalens artikel 10 ikke, at aftalens artikel 64 anvendes. Inden for statsstøtteområdet åbner denne bestemmelse på visse betingelser mulighed for, at en kontraherende parts kompetente myndigheder, når de konstaterer en konkurrencefordrejning, kan træffe foranstaltninger med henblik på at afhjælpe virkningen af konkurrencefordrejningen. Da der er tale om en undtagelse fra EØS-aftalens øvrige bestemmelser, kan artikel 64 anvendes trods de øvrige bestemmelser. Inden der træffes sådanne foranstaltninger, må proceduren i henhold til EØS-aftalens artikel 64 dog være afsluttet, og betingelserne i bestemmelsen skal være opfyldt.
- 114 For det tredje bemærkes, at beskyttelsesklausulerne i EØS-aftalen, hvorefter de kontraherende parter kan fravige aftalens bestemmelser, kun kan anvendes under bestemte omstændigheder og normalt kun efter en undersøgelse i Det Blandede EØS-Udvalg, hvorunder begge parter har haft lejlighed til at udtale sig. Bortset fra de særlige tilfælde, hvor disse klausuler kan finde anvendelse, har de ingen indvirkning på den målsætning, der inden for rammerne af EØS-aftalen forfølges med artikel 10, eller fortolkningen af denne bestemmelse. Dette underbygges bl.a. af, at medlemsstaterne — indtil ikrafttrædelsen af traktaten om Den Europæiske Union — i henhold til EØF-traktatens artikel 115 i tilfælde af uopsættelighed i overgangsperioden selv kunne træffe de nødvendige foranstaltninger, og at Domstolen, således som sagsøgeren med rette har henvist til, i dommen i sagen *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders* netop erklærede afgifter opkrævet i overgangsperioden ulovlige.

- 115 For det fjerde bemærkes, at Kommissionens argument om, at EØS-aftalens ikke ville være nødvendig, hvis artikel 10 skulle fortolkes i overensstemmelse med Domstolens praksis, ligeledes må forkastes. Det bestemmes i EØS-aftalens artikel 26, at antidumpingforanstaltninger, udligningstold og foranstaltninger mod ulovlig handelspraksis, som kan tilskrives tredjelande, ikke finder anvendelse i forbindelserne mellem de kontraherende parter, medmindre andet er fastsat i EØS-aftalen. I første afsnit i aftalens protokol 13 anføres, at artikel 26 kun anvendes på de områder, der er omfattet af bestemmelserne i aftalen, og på hvilke gældende fællesskabsret i fuldt omfang er integreret i aftalen. Af andet afsnit i protokol 13 fremgår, at artikel 26 ikke finder anvendelse i tilfælde af, at en kontraherende part træffer foranstaltninger over for tredjelande med henblik på at hindre omgåelse af antidumpingforanstaltninger, udligningstold og foranstaltninger mod uretmæssig handelspraksis, som kan tilskrives tredjelande.
- 116 Artikel 26, sammenholdt med aftalens protokol 13, må derfor fortolkes således, at den fastlægger de tilfælde, hvori de kontraherende parter i deres indbyrdes forhold trods EØS-aftalens øvrige bestemmelser kan fastsætte antidumpingforanstaltninger, udligningstold og foranstaltninger mod uretmæssig handelspraksis, som kan tilskrives tredjelande. Endvidere vedrører artikel 26 ikke alene foranstaltninger, der træffes i form af retsregler, men også enhver anden foranstaltning, uanset dens form, herunder de tilsagn, som Kommissionen ved beslutning godtager med hensyn til dumping. Der ligger således et selvstændigt formål til grund for EØS-aftalens artikel 26, som er forskelligt fra formålet med EØS-aftalens artikel 10.
- 117 Herudover bemærkes, at den anfægtede forordning ikke er vedtaget med henblik på at hindre omgåelse af antidumpingforanstaltninger, udligningstold og foranstaltninger mod uretmæssig handelspraksis, som kan tilskrives tredjelande. Statsstøtteområdet henhører endvidere under EØS-aftalens artikel 61-64. Hertil kommer, at gældende fællesskabsret på dette område, herunder EF-rammebestemmelserne for statsstøtte til motorkøretøjsindustrien (89/C 123/03, EFT C 123 af 18.5.1989, s. 3), er integreret i aftalen. Idet bemærkes, at det er ufornuddent at tage stilling til, om de

ved den anfægtede forordning indførte foranstaltninger skal anses for udlignings-told, kan foranstaltningerne herefter heller ikke anses for lovlige i henhold til EØS-aftalens artikel 26.

- 118 For fuldstændighedens skyld bemærkes med hensyn til frihandelsoverenskomsterne med EFTA-landene, der har et meget mere begrænset omfang end EØS-aftalen, at Domstolen i Legros-dommen (præmis 26), som vedrørte artikel 6 i overenskomsten mellem Fællesskabet og Kongeriget Sverige (Rådets forordning (EØF) nr. 2838/72 af 19.12.1972 om indgåelse af en overenskomst mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Kongeriget Sverige, EFT 1972, 31.12., s. 99) om afgifter med tilsvarende virkning, udtalte, at fjernelsen af importtold med henblik på afskaffelsen af handelshindringer spiller en fremtrædende rolle, og at det samme gælder afskaffelsen af afgifter med tilsvarende virkning, som ifølge Domstolens praksis er snævert forbundet med told i egentlig forstand (jf. bl.a. Domstolens dom af 13.12.1973, forenede sager 37/73 og 38/73, Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders, Sml. s. 1609, præmis 12 og 13, og af 12.2.1992, sag C-260/90, Leplat, Sml. I, s. 643). Domstolen fastslog på baggrund heraf, at overenskomsten således ville blive berøvet en væsentlig del af sin tilsigtede virkning, dersom udtrykket afgifter med tilsvarende virkning i dennes artikel 6 skulle fortolkes mere snævert end det samme udtryk i EØF-traktaten.
- 119 Det må herefter undersøges, om den anfægtede forordning efter EØS-aftalens ikrafttræden er i strid med aftalens artikel 10, således som denne efter artikel 6 må fortolkes i overensstemmelse med de relevante afgørelser, der er truffet af Domstolen og Retten forud for tidspunktet for undertegnelsen af aftalen.
- 120 I denne forbindelse må Retten forkaste Rådets argument om, at den ved forordningen truffne foranstaltning ikke er en told, men en beskyttelsesforanstaltning sui generis, der som sådan ikke er omfattet af EØS-aftalens artikel 10. Ifølge forordningens titel vedrører den »tilbagekaldelse af toldindrømmelser«. Endvidere anføres det i artikel 1, at »der genindføres en toldsats på 4,9% for F15 gearkasser, som fremstilles af General Motors Austria«, og i 23. betragtning tales om »indførelse af

en afgift på et niveau svarende til den told, der ville have været gældende, hvis [EØS-aftalen] ikke var trådt i kraft«. Endelig erkendte Rådets repræsentant i retsmødet i besvarelse af et spørgsmål fra Retten, at kvalifikationen af en foranstaltning er uden betydning, idet virkningen er den samme, uanset om der er tale om antidumpingtold, udligningstold, tilbagekaldelse af toldindrømmelser, indførelse af told eller beskyttelsesforanstaltninger sui generis.

- 121 Endvidere bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at »en afgift, der ensidigt pålægges indenlandske eller fremmede varer, når de føres over grænsen, hvor lav den end måtte være, og hvordan den end betegnes og opkræves, hvis den ikke er en told i egentlig forstand, udgør en afgift med tilsvarende virkning som omhandlet i traktatens artikel 9 og 12, selv om den ikke opkræves til fordel for staten og ikke har nogen diskriminerende eller beskyttende virkning, og selv om den belastede vare ikke konkurrerer med nogen indenlandsk produktion« (ovennævnte dom af 1.7.1969 i sagen *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders*, præmis 18).
- 122 Den ved den anfægtede forordning indførte foranstaltning er en afgift, der er pålagt ensidigt af Fællesskabet, og som gælder for F15 gearkasser, når de føres over grænsen. Idet bemærkes, at det er uforholdsmæssigt at undersøge, om denne foranstaltning må anses for en told ved indførelsen i egentlig forstand, må det fastslås, at den i hvert fald udgør en afgift med tilsvarende virkning som omhandlet i EØS-aftalens artikel 10. Den anfægtede forordning var derfor efter EØS-aftalens ikrafttræden i strid med aftalens artikel 10.
- 123 Det følger af det anførte, at Rådet ved vedtagelsen af den anfægtede forordning i perioden, inden EØS-aftalen trådte i kraft, men efter at Fællesskaberne havde deponeret deres godkendelsesinstrumenter, har krænket sagsøgerens berettigede forventning.

- 124 Endvidere fremgår det af retspraksis, at fællesskabslovgivningen skal være klar, og at borgerne må kunne forudse dens anvendelse. Retssikkerhedsprincippet indebærer, at enhver retsakt, der udstedes af institutionerne, og som har retsvirkninger, er klar, præcis og bragt til den pågældendes kundskab på en sådan måde, at denne med sikkerhed kender det tidspunkt, hvor den omhandlede retsakt foreligger, og fra hvilket den har retsvirkninger. Dette krav om retssikkerhed gælder med særlig styrke, når der er tale om en bestemmelse med retsvirkninger af økonomisk art, således at de berørte kan få et nøjagtigt kendskab til omfanget af de forpligtelser, der herved pålægges dem (jf. Domstolens dom af 9.7.1981, sag 169/80, Gondrand Frères og Garancini, Sml. s. 1931, præmis 17, af 22.2.1984, sag 70/83, Kloppenburg, Sml. s. 1075, præmis 11, og af 15.12.1987, sag 325/85, Irland mod Kommissionen, Sml. s. 5041, præmis 18, samt Rettens dom af 7.2.1991, forenede sager T-18/89 og T-24/89, Tagaras mod Domstolen, Sml. II, s. 53, præmis 40).
- 125 Ved vedtagelsen af den anfægtede forordning den 20. december 1993, hvor det med sikkerhed stod Rådet klart, at EØS-aftalen ville træde i kraft den 1. januar 1994, har det bevidst skabt en situation, således at der fra januar 1994 ville være to modstridende retsregler, nemlig dels den anfægtede forordning, der er umiddelbart anvendelig i national ret, og hvorved der genindføres en told på 4,9% på F15 gearkasser fremstillet af sagsøgeren, dels EØS-aftalens artikel 10, som har direkte virkning, og hvorved der indføres et forbud mod told ved indførslen og afgifter med tilsvarende virkning. Den anfægtede forordning kan herefter ikke anses for en klar fællesskabslovgivning, hvis anvendelse borgerne vil kunne forudse. Rådet har således også tilsidesat retssikkerhedsprincippet.
- 126 Selv om de to overtrædelser af almindelige retsgrundsætninger i sig selv må anses for tilstrækkelig alvorlige til, at den anfægtede forordning må annulleres, skal der yderligere tages stilling til, om Rådet, således som sagsøgeren gør gældende, bevidst har foruddateret det nummer af EF-Tidende, hvori forordningen er offentliggjort.

- 127 Det nummer af EF-Tidende, hvori forordningen er offentliggjort, er påtrykt datoen den 31. december 1993. Ifølge forordningens artikel 2 træder den i kraft på dagen for offentliggørelsen i EF-Tidende. Det fremgår imidlertid af Publikationskontorets skriftlige svar på Rettens spørgsmål, at EF-Tidende af 31. december 1993 først er stillet til rådighed for offentligheden på Publikationskontoret på alle de officielle sprog den 11. januar 1994 kl. 16.45. Selv om der efter retspraksis er en formodning for, at offentliggørelsesdatoen faktisk er den, der er påtrykt hvert nummer af EF-Tidende, er det, såfremt der føres modbevis, dog datoen for den faktiske offentliggørelse, der skal lægges til grund (jf. Racke-dommen, præmis 15). Datoen for den faktiske offentliggørelse af det pågældende nummer af EF-Tidende er den 11. januar 1994, og forordningen er således først trådt i kraft på dette tidspunkt.
- 128 Det fremgår endvidere af sagen, af de dokumenter, Rådet på Rettens anmodning har fremlagt, og af Publikationskontorets skriftlige svar på Rettens spørgsmål, at Rådet har fremsendt den anfægtede forordning til Publikationskontoret den 3. eller den 4. januar 1994, at Rådet i et medfølgende notat gav Publikationskontoret instruks om at offentliggøre forordningen i 1993-udgaven af EF-Tidende, at Rådet efter telefonisk henvendelse fra Publikationskontoret bekræftede denne instruks, og at Publikationskontoret modtog forordningens fulde ordlyd ved en telefax af 6. januar 1994.
- 129 Rådet har i retsmødet i besvarelse af Rettens spørgsmål anført, at det aldrig har gjort gældende, at den anfægtede forordning skulle træde i kraft inden offentliggørelsen. Selv om Rådet på det relevante tidspunkt havde kendskab til retspraksis vedrørende den faktiske dato for offentliggørelsen i EF-Tidende (jf. ovenfor, præmis 127), gav det normalt Publikationskontoret instruks om at offentliggøre retsakter vedtaget i et bestemt år i udgaven af EF-Tidende for samme år. Denne fremgangsmåde er dog senere ændret.

- 130 Retten skal ikke tage stilling til lovligheden af denne fremgangsmåde, der dog i hvert fald må anses for tvivlsom, men trods denne fremgangsmåde er flere retsakter vedtaget af Rådet i december 1993 offentliggjort i 1994-udgaven af EF-Tidende. Det drejer sig bl.a. om afgørelse 94/1 og 94/2, som blev vedtaget den 13. december 1993, men offentliggjort i EFT 1994 L 1 af 3. januar 1994, og Rådets forordning (EF) nr. 5/94 af 22. december 1993 om suspension af antidumpingforanstaltningerne over for EFTA-landene, der er offentliggjort i EFT 1994 L 3 af 5. januar 1994.
- 131 Det må herefter fastslås, at Rådet bevidst har foruddateret det nummer af EF-Tidende, hvori den anfægtede forordning er offentliggjort.
- 132 Der foreligger herved en yderligere tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet, der efter den i præmis 124 nævnte retspraksis indebærer, at retsakter fra institutionerne ikke blot skal være klar og præcis, men også skal bringes til den pågældendes kundskab på en sådan måde, at denne med sikkerhed kender det tidspunkt, hvor den omhandlede retsakt foreligger, og fra hvilken den har retsvirkninger.
- 133 Rådets fremgangsmåde må anses for så meget mere alvorlig, som den er i strid med de udtrykkelige instrukser, Rådet selv har givet Publikationskontoret, og som skal »garantere, at den på hvert nummer af EF-Tidende påtrykte offentliggørelsesdato svarer til den dato, hvorpå dette nummer på alle sprog faktisk er til rådighed for offentligheden ved nævnte kontor« (Racke-dommen, præmis 15). Endvidere er den retlige ramme, der fandtes den 31. december 1993, således som sagsøgeren med rette har anført, forskellig fra den, der har været gældende siden den 1. januar 1994, hvor EØS-aftalen trådte i kraft.
- 134 Retten kan således tiltræde sagsøgerens første anbringende og andet led af det andet anbringende.

- 135 Herefter, og idet det findes uforholdent at tage stilling til sagsøgerens øvrige anbringender og argumenter, må den anfægtede forordning annulleres.

Sagens omkostninger

- 136 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Rådet har tabt sagen, tilpligtes det i overensstemmelse med sagsøgerens påstand herom ud over sine egne omkostninger at bære sagsøgerens.
- 137 Det bestemmes i procesreglementets artikel 87, stk. 4, at institutioner, der er indtrådt i en sag, bærer deres egne omkostninger. Kommissionen skal derfor bære sine egne omkostninger.
- 138 Republikken Østrig har ikke fået tilladelse til at intervenere i medfør af artikel 37, stk. 2, i EF-statuten for Domstolen, men i overensstemmelse med den forpligtelse, Fællesskabet har påtaget sig i erklæringen »om EFTA-staternes rettigheder ved EF-Domstolen«, der er optaget som bilag til EØS-aftalen, og hvorefter der gives EFTA-staterne og EFTA-Tilsynsmyndigheden mulighed for i henhold til artikel 37 i statuten for Domstolen at indtræde i retstvister, der er indbragt for Domstolen, »med henblik på at styrke den retlige ensartethed i EØS« (jf. Rettens kendelse af 20.10.1994, sag T-115/94, Opel Austria mod Rådet, ikke trykt i Samlingen). Denne erklæring må fortolkes således, at Fællesskabet har forpligtet sig til at give EFTA-staterne og EFTA-Tilsynsmyndigheden den samme mulighed for intervention, som medlemsstaterne og fællesskabsinstitutionerne har. De skal derfor have de samme rettigheder og de samme pligter. I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 4, bærer medlemsstater, der er indtrådt i en sag, deres egne omkostninger. Republikken Østrig skal derfor bære sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Fjerde Afdeling)

- 1) Rådets forordning (EF) nr. 3697/93 af 20. december 1993 om tilbagekaldelse af toldindrømmelser i overensstemmelse med artikel 23, stk. 2, og artikel 27, stk. 3, litra a), i frihandelsoverenskomsten mellem Det Europæiske Fællesskab og Østrig (General Motors Austria) annulleres.
- 2) Rådet bærer sine egne omkostninger og sagsøgerens.
- 3) Kommissionen og Republikken Østrig bærer deres egne omkostninger.

Lenaerts

Lindh

Cooke

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 22. januar 1997.

H. Jung

K. Lenaerts

Justitssekretær

Afdelingsformand